

(Oqaatigisat toqqammaviussapput)

Ammaanersiornermi Naalakkersuisut siulittaasuata oqalugiaataanut akissut:

Siullermik Naalakkersuisut siulittaasuat qujanaq Naalakkersuisut sinnerlugit oqalugiuternut. Aningaasanut inatsissatut siunnersuutissi saniatigut una oqalugiaat aamma tikkuussisuuvoq sumut Naalakkersuisut ingerlarusunnerannut.

Qularinngilara tamatta maani issiasugut angorusukkipput inuiaat kalaallit atugarissaartut nukittuut kiffartuutissallugit, aammalu maani politikikkut aalajangersakkagut inuiaqatigiinnut iluaqutaasussaallutik atuutilernissaat, taanna demokraatiugutta, atassutaagutta, siumuugutta, inuit ataqatiguugutta naleraagutta uangaluunniit anguniarparput, tamannalu aamma toqqammaveqarpoq ataasiakkaarluta ilisimasaqarnitsinniit. Taamaattumik taakku kattukkutsigit qularinngilara aamma tamanna angusinnaagipput. Tamannalu toqqammavigalugu una oqaaseqaat saqqummiutissuara.

Immitsinnut tusarnaarta:

Asakka innuttaasut inatsisartoqatikka aammalu Naalakkersuisut, una sakkortuutut isigingussiuk taava neriuppunga aamma imatut paasissagissi killiffipput inuiaqatigiinni ilungersunartupilussuuvoq aammalu taamaannera pillugu ersarissuliortunga, ersarissuliornikkalu tamatta aaqqiiniarnitsinni ilusilersueqataajumaartut. Pissutsit piviusut, inuiaqatigiit kalaallit asagatsigit, kissaammertissinnaavaatigut upperitiguli taamaakkaluartoq aamma anguniaqatigiittugut. Suna tamarmi piffissaqarpoq, nersorinniffissatigut nersorinnittarumaarpugut aammali pissutsit erloqinarluinnalerpata oqaatsit ersarissut pisariaqartittartussaavagut, taamaattumik -

Ajornatorsiutit pilersinnerata nalaanisuut eqqarsartariaaseqarluta ajornatorsiutit aaqqissinnaanngilagut – taamatukanneq ilisimatoorsuaq Albert Einstein ilaatigut oqariartuuteqarpoq, allatut paasillugu - aaqqiinissaq nutaaliornermik eqqarsartunik aatsaat iluatsissinnaavoq asakka Naalakkersuisut. Aammalu timitaliineq, oqaatsit kusanartut pinnagit, timitaliineq Naalakkersisooqatigiit tatiginassusaannut toqqammaviliisussaavoq, angallanermullu kiffartuussinissamut isumaqatigiissutit ippassaaninguaq ilissi atsiukkasi takutiinnarpaat qanoq, qanorluunnit kusanartigisumik oqalukkuarussi, oqaatsit tamakku qanoq timitalersorniarnersi takutiinnarpaat. Ajornaqaaq, Naalakkersuisut oqartariaqarput iliornissituut, iliorlusilu oqarnissituut. Inuiaqatigiit killiffiat ima ilungersunartigaaq kaasartigut kaallugit qungujularusaarnissatsinnut kikkullu tamaasa isumaqartinniarsaralugit aaqqitassarpasuit eqqartornaveersarlutigit namminerisaminnik aaqqikkumaartut. Tunngavissaqarluarpunga taama ersaritsigisumik aallarniuteqassallunga. Taamaattumik inuiaqatigiinni pissutsit piviusut tunngavigalugit aningaasamut inatsisiliortariaqarput aammalu taakku ammaanermi oqalugiarnermi oqaasissinnik aamma malitseqartillugit.

Qinikkatut inissimasuusugut suliassatta pingaarnersaraat inuiaqatigiit kalaallit amerlanerussuteqarluartuisa atugarissaarneruleriartornermik tunngaveqarlutik ulluinnarni inuuneqarnissaat aqutissiuutissagatsigu

Taamaattumik imatut killiffissiulaarta:

Kalaallit Nunaannili ullutsinni pissutsit qanoq isikkoqarpat? Inuiaqatigiinni atugarliortut amerliartuinnarput maannakkullu innuttaasut 75 % missaat (dkk 250.000 ataallugu isertitaqartartut, nunatsinnilu pisisinnaassuseqarneq aallaavigigaanni) imatut inissisimapput:

Pissakittut: 75% miss Akunnattumik isertitaqartartut: ca. 20% Pigissaartut: ca. 5 %

Pissakittut amerliartuinnarput – inuiaqatigiinni 75%-it qaangeriinngikkunikkit missaaniipput, artorsalutik aningaasatigut angummassinnaajunnaarlutik tunniutiinnartut tupinnanngitsumik amerliartuinnavipput, ilaatigullu tamassumap kingunerivaa inuiaat tallimararterutaasa nunatsinniit pissutsinit qimarrallutik, atugarliornertik qatsullugu, nunatta avataani nunaqalersimanerannik.

Una tamatta eqqaamassallugu pingaaruteqarpoq – taakkununga pissakittunut ilaammata SIK-mi ilaasortarpassuit assigisaallu aamma allatulli akileraarternermikkut nunatta karsianut akilersueqataasut. Nunattalu karsia aqutigalugu aqutseriaatsimut akilersueqataasut, tassanilu kiffartuussinermut isumaqatigiissutit, il. il..

Ullutsinni Kalaallit Nunaanni ineqarnermut, nerisassanut, oqarasuaatinut internetimut ilumullimi aamma timmisartukkut angallannermi akit taama qaffisitsigitillugit apererusunnarpoq sooq inuiaqatigiinni taama amerlatigisut atuinnissaminnut akissaaleqinersut? Annertuumik pisooqataalluinnarpoq Nunatsinni pigisat nalillit aqunneqarneri - aqutseriaaserput, kiisalu suliffeqarfiit inuiaqatigiinit pigineqartut aqunneqarnerni.

2013-imi Aningaasanut inatsimmut siunnersuummi Aningaasaqarnermut ataatsimiisitalip oqaaseqaataani ilaatigut imatut oqariartortoqarpoq:

“Siorna tamatumalu ukiumi siornatigut aningaasaqarnermut inatsisip isumaqatigiinniutiginerani Aningaasaqarnermut ataatsimiisitalip kiisalu Inuusutissarsiornermut ataatsimiisitalip oqariartuutigaat Mantec Aps assut naamangisimaarlugu, tassami Mantec Aps-ip misissuisimanerani paasineqarsimammat Royal Arctic Line A/S pisariillisaaneranut pitsanngorsaanerillu 30 mio. Kruunit naliiginik aningaasartuutikillisaataasinnaasut tikkuartormassuk. Ataatsimiisitaliat ingerlaannartumik Naalakkersuisunut kaammattuipput selskabini allani aamma taamatut sipaaruteqartoqarsinnaanissaa misissuiffigeqqullugu, tassanilu ataatsimiisitaliat selskabit marluk Tele Greenland A/S aamma KNI A/S misissuiffigineqartussatut toqqarpaat. Ataatsimiisitaliat piumasqaataat Naalakkersuisuniit qanoq timitalerineqarsimanerpa qanorlu inerneqarpa?”

Manna tikillugu tamanna akineqarsimanersoq ilisimangilara, ulluinnarnili inuunitsinni ullut tamaasa inuiaat artugaqaleriartuinnarnerata ersersilluarpa suli tamassuminnga timitaliisoqarsimangitsoq. Tamakkulu isiginngitsuusaarneqarsimammata suli ilungersunarnerusumik ullumikkut killiffeqarpugut. Kisimiillungaluunniit oqassangaluaruma uanga tamanna ingerlatsinersi minnerpaamilluunniit akuersaarnartortaqtinngilara, sulilu ammut sisupilorneq siunertarlugu ilissi Naalakkersuisut suli assoroorlusi. Taamaattumik ilissinnut saannaga, inuiaqatigiit kalaallit sineriassuatsinniittusi saaffigaassi, takoreerparsi Naalakkersuisut tamatsinnut atugarissaarnissamik siunertaqanngittut taamaattumillu naatsorsuutigineqarsinnaanngitsut, taamaallaat sullikkusuppaat inuiaqatigiinni qaffasinnerpaami inissisimasut 10-15%-ii, pigissaarnerpaat.

Isertitatigut assigiinnginnerup annertusiartornerani inuunermi atugassaritaasut ajorsiertortarnerisa aamakku uppernarsaatai, uagullu uku ajornerit akornaniilluta. - pissakittut artukkersuunnaavillugit pisuullu pisuunngoriartortiinnaavillugit

<http://inequality.org/inequality-health/>

Nunarsuarmioqatigiit naliginnaaleriartuinnartumik nunap piukkunnassusaanut uuttortaatigileraluttuinnarpaat, qanoq nuna sanngiittortaminut iliuuseqarnersoq. Paattoorneqarsinnaagunangilarlu qanoq innerput, tassami tunngavissaqarluarpugut ingerlatseriaasitsitta Nottinghamip Sheriffianut assersuussinnaagatsigu – tassalu pissakittunik aalleriarluta pigissaartunut tunniussisarluta nunarput ingerlakkatsigu. Tamannalu akuersaarneqarsinnaangilaq allanngortariaqalerporlu.

Avataaniit aningaasaliineq....

Oqaatsit taakku oqissorinartut ukiuni kingullerni naliginnaaleriartuinnartut ila qanormita isumaqarpat? Tassami Naalakkersuisut annertusiartuinnartumik atorpaat sorpassuarnut, aamma inuussutissarsiornikkut siuarsaaniarnerminni, imatullu isumaqalersitsiniarsaralutik, tassa akeqanngittorsuarmik aningaasaliiffigilerpaatigut. Kisianni pissutsit taamaavinngillat, suungaluartunulluunniit, nunaqarfinni takornariarnermi siursaanerni "avataaniit" aningaasaliineruppat, mittarfilliornissanut aningaasaliineruppat, allanulluunniit aningaasaliineruppat IMAANNGILAQ akeqanngittumik inussiarnisaarnermik aningaasaliissutaasut, kisiannili naatsorsuutigineqartariaqartoq taakku "avataaniit aningaasaliissutit" soorunami ernialerlugit iluanaarutigisassanngorlugit nunatsinnut taarsigassiissutaasut. Taamaattumik kalaaleqat, oqaaseq taanna tusaraangakku mianersorluuaqqinnaarnissarnik eqqarsarluuaqqinnaarnissarnillu tunngaviliisariaqarpoq. Pissutsimmi piviusut nunatsinni imaapput akiliisussat - kalaallit ILLIT uangalu inuiaqatigiit tamattaasugut, nunaqarfimmiumugutta sumiluunniit illoqarfimmiumuguttaluunniit makku "avataaniit aningaasaliinerit" akilertussaavagut, annernarpaasussaavorlu kalaaleqatitsinni pissakinnerpaanut. Taakkulu ajoraluaqqinnaartumik nunatsinni aqutsinerlunnerujussuaq pissutigalugu 70% sinnereernikuaat, allatut paasillugu, inuit sisamaagaangata pingasut pissakittuusarput, avataaniillu aningaasalersornerup pissutsit aqqinnagit suli pissakinnerulersitsiinnartussaanerat naatsorsuutigisariaqarparput, tassa pissutsit piviusut.

<http://www.vg.no/nyheter/utenriks/oljelandet-norge/norske-selskaper-tjener-milliarder-i-angola-et-av-verdens-mest-korruperte-land/a/23556706/>

Taamaattumik asasakka inatsisartoqatikka Naalakkersuisullu oqaatsikka ersarikkaluarpataluunniit pissutsinik ersersitsiinnarmata iliuuseqarfigitingit, iliuuseqarta innuttaasut ilorraap tungaanut tigussaasumik malugisinnaasaannik aqutissiuinikkut.

Ulluinnatsinnilu sorparpassuit taamaattussaannartut isigilernikuugatsigit piffissaq sivitsoriartuinnartillugu tamakku iluarsiiffiginissaat artornarsiortulersarpoq, nutaaliortariaqarpugut, iliuuseqartariaqarpugut, massakkut aqaguunngitsoq.

Tassanilu pingaaruteqarluinnaqqissaarpoq kalaallip nunamini ineriartortitsinermi isiginnaartuujunnaarluni peqataalluni ineriartortitsisoqarnissaa, allatut paasillugu kalaallit nunaminni ineriartornermi aningaasaliinissaminnut uagut aqutissiuussisariaqarpugut taamaasilluta qulakkeerniartariaqaratsigu

aningaasat nunatsinni iluaqutaanissaat, taakkuunnaanngitsorli, aammali tassani qulakkeerlugu qaammaasat misilittakkallu nunatsinni annertusiartortuarnissat.

Imeq sermerlu:

Taamaattumik qulaani oqariartuutikka tunaartaralugit qulakkeerniartariaqarparput nunarsuarmi annertusiartuinnaavissumik amigaataaleriartortup, tassalu imeq mingukinnerpaaq annertooq avammut tunisassiarinerani piginneqataassutsikkut minnerpaamik annertuumik, ajornanngippat minnerpaamik affaanik piginnittuunissaq qulakkeertariaqaratsigu. Imeq naassaanngiusartooq pisuussutigaarput Naalagaaffiillu Peqatigiit imermik pisariaqartitsinerup misissuiffiginerata kingulliup uppernarsisippaa ukioq 2025-mi inuit nunarsuami imermik pisariaqartitsilluinnartut miliarti sinnereersimasussaagaa. Nunarsuarmioqatigiit 7 miliartit sinningaatisareerpaat tassani imermik pisariaqartitsileriartuinnarnerup annikillisinnavianngikkaa takusinnaavarput soorlu aamma aatsitassat tungaatigut taamaaleriartorumaartooq. Tassani pingaarutilerujuuvoq paasilluassallugu tamakkuninnga pisuussutitsinnik aningaasaliineq siunissamut ileqqaarnertut isiginissaa pingaarutilerujussuusoq, kinguaagut pillugit maannagaaq iliulertariaqarpugut, nunammi allap ikiornavianngilaatigut, nammineruna qulakkeerniartussaagipput.

Nalunngilara aamma qinnarineqarsinnaasoq nunatta inuussutissarsornikkut ineriartortinneqarnera nunamut Angolamut assersuukkaagakku, tassami nuna Angola uagutsituulli nuna pisuussutinik umaatsunik qalaarpoq, nunarsuarmi aatsisassatigut pisuussuteqarnerpaat ilagaat, taamaakkaluartorli inui nunarsuarmi piitsuunerpaat ajoraluartumik ilagaat, avataaniit piginnittut killeqanngiusartumik ammaaffigalugit imminut kiffakuluinnartut inissinnikuugamik, nunallu inui ikittuaraarsuit kisiisa annertuupilussuarmik pisuunngortinnissaanik aqqutissiuussillutik, tamanna akuersaarnartuutinnigikkutsigu taava maannagaaq iliutsigut allanngortittariaqarpagut. Angolatuulli pisuussutinik qalaarpugut uagullu qinikkat qulakkeerniartariaqakkatta pingaarnersaraat pisuussutitta taakku inuiaat pigisaat aamma inuiaat kalaallit iluanaarfigissagaat, kinnganikorsiunnaratik.

Angolami "ineriartorneq" taaneqartarpoq nunasiaateqariaaseq nutaatut, aammalu tamanna ilisimatuup Robert Petersenip nunarput pillugu 1992-mili eqqartortarlugu aallarereerpaa (8th Inuit Studies Conference at Laval University, October 25, 1992), aammalu ilisimatuup nunarsuarmi tusaamasasup Noam Chomsky-p nunasiaateqariaatsip nutaatut nassuiaaneranut naapertuulluni. Qularinnginnakkulu inatsisartut kikkungaluaruttaluunniit Naalakkersuisuungaluaruttaluunniit nunatsinni atuutileriartortutut suliniutigineqassanngittoq, taamaattumik peqatigiilluta iliutsigut massakkut allanngortittariaqarpagut.

Ilinniartitaaneq

Peqqinnissaqarfik

Isumaginninneq

Tunngaviusumik inatsisissaq

Tunngaviusumik inatsisiliornissamik aalajangiiffigisassatut inatsisartuni ilaasortat pingasuulluta –Aqqaluaq B Egede, Jens Immanuelson uangalu Per Rosing-Petersen siunnersuuteqaratta inatsisartuni ilaasortaasuni 31-iusuni amerlanerussuteqarluartut 25-it siunnersuutigut taperserlugit akuerseqataapput, taamaattumik siunnersuuteqataasutuut pingaaruteqarluinnartutu isigaara ukioq manna ataatsimiinnermi

ataatsimiititaliarsuup pilersinnissaa naammassisariaqartoq, taakkulu sulillutik innuttaasut peqataatilluinnarlugit, aallartittariaqartut.

Taama tamakkiisuunngikkaluamik Naalackersuisut qutsavigeqqillugit ammaanermi oqaaseqaataat oqaaseqarfigaara, unalu uteqqillara, suleqataarusuppunga, tamannalu tunngavigalugu kaammattueqqippunga inuiaat killiffiat ilungersunarmat siuttuunerit takutiguk, assasi Naalackersuisut isaassigit makkulu timitalerlugit aaqqissortigit, innuttaasut pillugit

Qujanaq